

Barbara Popiel
Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP
w Szczecinie

BLOG JAKO WARSZTAT, NARZĘDZIE I PRZESTRZEŃ PRZYSZŁEGO DZIENNIKARZA

Uwagi wstępne

Analiza blogów i przemian ich autorów, jak też niesłabnąca popularność posiadania własnej strony zachęca do rozważenia, w jaki sposób można wykorzystać zjawiska blogosfery na potrzeby szeroko rozumianej edukacji. Jednym ze szczególnie wartych uwagi obszarów jest możliwość włączenia blogów w zakres edukacji dziennikarskiej, przede wszystkim na studiach, lecz także na poziomie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Na podstawie prowadzonych przez kilka lat obserwacji i badań blogosfery pokusiłabym się o stwierdzenie, że w edukacji dziennikarskiej blog należy rozpatrywać – i traktować – w trojaki sposób: jako warsztat przyszłego dziennikarza, jako jego narzędzie i jako jego przestrzeń. Nie ma przy tym znaczenia, czy włączamy blog w krąg internetowych gatunków dziennikarskich, czy traktujemy go jako zjawisko osobne bądź pośrednie¹; podobnie nieistotne do pewnego stopnia jest to, czy mamy do czynienia z blogiem literackim (na którym zamieszczana jest proza i/lub poezja), blogiem w mniejszym lub większym stopniu sięgającym po gatunki dziennikarskie i w jakimś stopniu ukierunkowanym na spełnianie dziennikarskich zadań, blogiem tematycznym, poświęconym pasjom autora, czy blogiem *stricte* osobistym, będącym odpowiednikiem dziennika lub pamiętnika. To, co najistotniejsze, czyli charakter warsztatu, narzędzia i przestrzeni, odnaleźć można w każdym typie blogu. Co więcej, wcale nierzadkie zjawisko prowadzenia przez daną osobę równocześnie kilku stron, z których każda poświęcona jest innej tematyce, pozwala dostrzec różnorodność zdobywanych przez blogera doświadczeń i jego (przynajmniej potencjalny) wpływ na kompetencje dziennikarskie.

¹ Zob. J.M. Zając, K. Rakocy, A. Nowak, *Interaktywne, choć osobiste blogi i blogowanie a komunikacja z otoczeniem*, [w:] *Tekst (w) sieci 1. Tekst. Język. Gatunki*, red. D. Ulicka, Warszawa 2009, s. 219-229; M. Kawka, *Blog jako gatunek dziennikarski – ewolucja i transgresja*, [w:] *Internetowe gatunki dziennikarskie*, red. K. Wolny-Zmorzyński, W. Furman, Warszawa 2010, s. 61-69; K. Kadaj-Kuca, *Moda na blogowanie. Blog jako komentarz, element polityki redakcyjnej i narzędzie kreacji politycznej rzeczywistości*, [w:] *Internetowe gatunki dziennikarskie*, op. cit., s. 70-79; P. Kozanecki, *Wykorzystanie blogów politycznych w dziennikarstwie internetowym*, [w:] *Internetowe gatunki dziennikarskie*, op. cit., s. 80-85; L. Olszański, *Media i dziennikarstwo internetowe*, Warszawa 2012, s. 26-39.

Blog jako warsztat

Blog przede wszystkim dobrze się sprawdza jako warsztat: językowy, gatunkowy, pisarski i dziennikarski².

W przypadku warsztatu językowego działalność na blogu prowadzi do uświadomienia sobie przez autora wartości języka jako środka komunikacji. W pierwszym rzędzie to oczywiście kwestia dbania o poprawność językową – ortograficzną, interpunkcyjną, gramatyczną, semantyczną; ponadto pojawia się też patrzenie na język przez pryzmat funkcjonalności i atrakcyjności przekazywanej informacji. Nierzadko dopiero blogowanie staje się momentem odkrycia własnej niewiedzy i niekompetencji językowej – dzięki komentarzom czytelników, blogowym ocenom i analizom, korzystaniu ze stron zawierających porady językowe i z pomocy bety (korektora)³. Świadomość językowa, która budzi się w wyniku ciągłego tworzenia wypowiedzi, które spotykają się z natychmiastową reakcją, przekłada się na jakość operowania słowem i wzrost kompetencji językowych także poza blogosferą.

Prowadzenie blogu zmusza nie tylko do zastanowienia się nad tym, jak się pisze, ale też nad tym, co się pisze – to zaś prowadzi do (mniej lub bardziej pogłębionej czy świadomej, ale jednak obecnej) refleksji nad gatunkiem wybieranej wypowiedzi. Zastanowienie się nad tym zagadnieniem zostaje wymuszone chociażby przez konieczność zadecydowania, czego blog ma dotyczyć, wymyślenia adresu i tytułu, przypisania kategorii czy krótkiego opisu w rodzaju „ten blog będzie o...”. Dla przykładu: autorzy blogów poświęconych książkom, filmom albo teatrowi muszą choć w podstawowych zarysach wiedzieć, jak wygląda i jak jest tworzona recenzja; twórcy blogów sportowych powinni odróżniać relację i sprawozdanie od czysto subiektywnej opinii; osoby prowadzące blogi z prozą albo poezją często należą do grupy najbardziej uświadomionej, nie tylko bowiem wykorzystują nabytą (w szkole lub na studiach) wiedzę o literaturze, lecz także starają się tę wiedzę poszerzyć⁴.

W związku z tym ostatnim należy przejść do zagadnienia blogu jako warsztatu literackiego: tu bowiem, w przestrzeni niezależności i swobody wyrazu, bez skrępowania narzucanymi odgórnie wymaganiami i w poczuciu względnego bezpieczeństwa (wynikającego z dużego stopnia anonimowości i braku konieczności konfrontowania się twarzą w twarz z innymi) ma miejsce wiele literackich debiutów młodszych i starszych internautów. Debiut taki, niegdyś siłą rzeczy ograniczany do kręgu znajomych, szkolnej gazetki lub zależny od decyzji redakcji gazety „dorosłej”, w blogosferze zależy zazwyczaj od decyzji samego autora. Co więcej, nawet gdy pierwszy tekst okazuje się kiepski, autor ma możliwość publikowania kolejnych utworów; do samego procesu twórczego dochodzą zaś jeszcze komentarze innych internautów, zawierające pochwały, krytykę,

² Zob. B. Popiel, *Funkcjonowanie literatury pięknej w nowych mediach: sposoby jej indywidualnego wykorzystywania i tworzenia. Rekonesans*, [w:] *Nowe media. Między tradycjonalizmem a kulturą popularną*, red. M. Jeziński, B. Brodzińska, Ł. Wojtkowski, Toruń 2010, s. 143-156; B. Popiel, *Internetowe warsztaty pisarskie – krótka charakterystyka*, „Pogranicza” 2010, nr 5, s. 48-55; B. Popiel, *Literatura piękna i krytyk XXI wieku: dyskurs blogowy*, [w:] *Literatura w mediach. Media w literaturze. Doświadczenia odbioru*, red. K. Taborska, W. Kuska, Gorzów Wlkp. 2010, s. 45-68; B. Popiel, *Proza internetowa – zarys zjawiska literackiego*, „Dyskurs” 2010, nr 5, s. 171-190.

³ Zob. <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/> [3.11.2013]; <http://betowanie.blogspot.com/> [3.11.2013].

⁴ Zob. <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Artyku%C5%82y> [3.11.2013]; <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Zarys%20zarysu> [3.11.2013]; <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Poradniki%20Poprawnej%20Polszczyzny> [3.11.2013]; <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Poradniki> [3.11.2013].

wskazówki lub podpowiedzi. W ten sposób zarówno sam autor, jak i jego tekst (teksty) poddawani są bezustannej ocenie czytelników, to zaś skutkuje rozwijaniem warsztatu, walczeniem z błędami i wzbogacaniem umiejętności. W efekcie bloger rozwija nie tylko swój styl, lecz cały sposób myślenia o tekście i jego tworzeniu.

Dochodzimy wreszcie do zagadnienia blogu jako warsztatu dziennikarskiego – można by powiedzieć: ostatniego, najbardziej zaawansowanego w tym układzie ogniwa. Kompetencja językowa, gatunkowa i przynajmniej wstępne wyrobienie własnego stylu okazują się niezbędne, gdy pojawia się chęć podjęcia prób dziennikarskich. Bloger zresztą niekoniecznie musi określać swoje blogowanie jako działalność dziennikarską; nieraz wykorzystuje pewne dziennikarskie gatunki (recenzja, felieton, esej, reportaż czy – częściej – fotoreportaż, wywiad, artykuł, komentarz) jako formy wypowiedzi odpowiadające jego potrzebom w ramach blogu tematycznego. Nie zmienia to jednak faktu, że autor nabiera wprawę w posługiwaniu się tymi gatunkami, jeśli zaś z ich użyciem wiąże się świadome zainteresowanie dziennikarstwem, efekt może okazać się jeszcze lepszy.

Oczywiście, z każdym z powyższych elementów wiąże się pewne zagrożenie. W Internecie wiele jest wpisów pełnych błędów, zdradzających niekompetencję językową, gatunkową, stylistyczną i merytoryczną; po części wynika to z braku autorskiej potrzeby dbałości o własne teksty, po części – z poczucia bezkarności (ukrycie się pod nickiem pozwala się ludzić zupełną anonimowością, a co za tym idzie – brakiem odpowiedzialności), po części wreszcie – z nieumiejętności przyjmowania merytorycznej krytyki. Internauci jednak wypracowali szereg narzędzi do walki z podobnymi zjawiskami: poza indywidualnymi czytelnikami, którzy piszą komentarze, działają też blogi z ocenami (innych blogów) oraz „analitycznie” (swego rodzaju internetowy pręgierz na kiepskich, niedbałych i zupełnie niekompetentnych autorów)⁵; przyjęcie merytorycznej krytyki zostaje czasami na blogerze wręcz wymuszone przez reakcje czytelników, jak się wcześniej czy później okazuje – z korzyścią dla autora. Podobnie się dzieje w przypadku dziennikarskiej niedbałości czy niewiarygodności: wady takie skutkują albo sprzeciwem odbiorców, albo spadkiem (nieraz aż utratą) zainteresowanej grupy czytelników. Okazuje się zatem, że zakładane przez część internautów całkowita swoboda i brak konsekwencji okazują się do pewnego stopnia złudne, w praktyce bowiem mechanizmy selekcji, weryfikowania jakości i narzucania pewnych standardów działają w Internecie całkiem sprawnie, a konieczność radzenia sobie z nimi także wzbogaca przyszłego dziennikarza – przygotowuje go bowiem do przyjmowania krytyki oraz gotowości do rozwijania własnych umiejętności.

Blog jako narzędzie

Blog może także pełnić funkcję narzędzia, służącego do wypowiedzania się, sprawdzania siebie (jako sprawnego użytkownika języka, autora, dziennikarza), a nawet kreowania własnego wizerunku.

W pierwszym wypadku blog staje się środkiem wyrazu (osobistego i/lub artystycznego); szczególnie cenne okazują się tu gwarantowane przez Internet swoboda i niezależność, dzięki którym można podejmować dowolny temat bez konieczności

⁵ Zob. najbardziej obecnie znane analizatornie: <http://niezatapialna-armada.blogspot.com/> [3.11.2013] oraz <http://przyczajona-logika.blogspot.com/> [3.11.2013].

liczenia się na przykład z kwestiami ekonomicznymi czy przyjętą linią tematyczną albo ideologiczną redakcji.

Podobnie wygląda kwestia sprawdzania siebie – nawet najbardziej rudymenatarny charakter prowadzonego blogu nie pociąga za sobą konsekwencji finansowych, zawodowych czy personalnych (o ile, oczywiście, nie zostaje naruszone prawo). Wskutek tego bloger może podejmować rozmaite próby pisarsko-dziennikarskie, w dogodnym momencie zaczynając lub kończąc i w najbardziej odpowiadający mu sposób prowadząc blog. Jest to zresztą dobry sposób nie tylko na przetestowanie własnych umiejętności, lecz także na poznanie swych silnych i słabych stron, skonkretyzowanie obszarów zainteresowań i ukierunkowanie świadomej działalności twórczej.

Nie do zbagatelizowania jest także kwestia kreowania własnego wizerunku za pomocą blogu. Nierzadkie są przypadki, gdy osoby prowadzące blogi dzięki zaangażowaniu, umiejętności zaciekawienia odbiorcy, wypracowaniu warsztatu, przywiązaniu do siebie czytelnika oraz nabyciu doświadczenia (i merytorycznego, i pisarskiego) stają się dobrze znane nie tylko w blogosferze, lecz również poza nią, w efekcie zaś wkraczają w przestrzeń profesjonalnego zajmowania się daną dziedziną⁶. Jednak nawet bez tak spektakularnych sukcesów blog może służyć jako narzędzie udanego i korzystnego wykreowania siebie, wypracowania własnej marki, stworzenia sobie *sui generis* wizytówki, za pomocą której zyskuje się wiarygodność, doświadczenie, a nawet kontakty. Zaprezentowanie potencjalnemu pracodawcy efektywnie prowadzonego blogu o tematyce bliskiej dziedzinie, którą przyszły dziennikarz chce się zajmować, może okazać się istotnym punktem w CV. Zresztą nawet strona zupełnie niezwiązana z obszarem dziennikarskiej pracy niesie wartościowy przekaz – świadczy bowiem o zapleczu warsztatowym, konkretnych zainteresowaniach, umiejętności przedstawiania i przekazywania własnych pasji oraz zdobywania i utrzymywania czytelników, a także o gotowości podejmowania inicjatywy, kreatywnego myślenia i samodzielnego poszukiwania tematów.

Oczywiście, i tu pojawiają się pewne zagrożenia: nadużywanie wolności słowa (prowadzące do naruszenia prawa), bezrefleksyjne mnożenie bytów (zakładanie kolejnych i kolejnych blogów pod wpływem kaprysu, mimo niezdolności konsekwentnego i merytorycznego prowadzenia choćby jednego), próby zdobycia czytelników za wszelką cenę, kosztem jakości (i treści) postów. Jednak i takie sytuacje mogą zaowocować wartościowym doświadczeniem, związanym z ponoszeniem odpowiedzialności za własne wypowiedzi, koniecznością podjęcia decyzji co do jakości i liczebności tworzonych stron albo wyborem między pisaniem pod publiczność a pisaniem na ten temat i w ten sposób, który naprawdę autorowi odpowiada.

Blog jako przestrzeń

W związku z powyższymi aspektami blog sprawdza się także doskonale jako przestrzeń poszukiwania i wyrażania samego siebie, przestrzeń zapewniająca niezależność, zarazem zaś zmuszająca do nauczenia się odpowiedzialności za stosowany język, wyrażane poglądy, prezentowane wypowiedzi, narzucane sobie lub przyjmowane zasady, tematy i terminy oraz za sposób utrzymywania kontaktu z odbiorcami. Jest to też przestrzeń poszerzania i pogłębiania wiedzy, zdobywania doświadczenia

⁶ Zob. „Trendy” nr 6, wrzesień 2013, s. 17-18.

i nawiązywania kontaktów – z czytelnikami oraz innymi autorami blogosfery, niekiedy także z osobami zajmującymi się daną tematyką profesjonalnie. Na dalszą metę blog może też stać się odskocznią od pracy zawodowej; jego prowadzenie to dla (przyszłego) dziennikarza nie tylko możliwość rozwijania własnych zainteresowań, lecz także okazja podejmowania eksperymentów z formą, szlifowania warsztatu, testowania różnych środków wyrazu, szukania tematów oraz kształtowania lub umacniania swego wizerunku wśród czytelników.

Blog stanowi zatem przestrzeń różnorodnych i umożliwiających wielostronny rozwój działań, których podejmowanie niesie przyszłym dziennikarzom wiele korzyści.

Wykorzystanie edukacyjnej wartości blogów w procesie kształcenia przyszłych dziennikarzy – uwagi końcowe

Jest rzeczą oczywistą i nieulegającą wątpliwości, że w procesie edukacji dziennikarskiej blog nie zastąpi wiedzy teoretycznej, historii rozwoju mediów ani doświadczeń zdobywanych dzięki dziennikarskiej praktyce. Nie na tym też miałyby polegać jego zadanie. Blog nie powinien niczego wykluczać ani zastępować; wykorzystać go należy nie „zamiast”, a „wraz z” – przede wszystkim w ramach działań praktycznych, tutaj bowiem sprawdzi się najlepiej jako środek wspomagający i wzbogacający nabywanie doświadczeń. Warto zatem włączać blogi i działalność w blogosferze w zakres zadań i ćwiczeń studentów dziennikarstwa, warto znaleźć dla blogosfery trwałe miejsce w praktycznej edukacji dziennikarskiej.

Spójrzmy na parę najbardziej podstawowych propozycji wykorzystania blogu w ramach prowadzonych wykładów i ćwiczeń: potraktowany jako warsztat blog stanie się szczególnie pożyteczny dla wszelkiego rodzaju zajęć z zakresu poprawności językowej i kultury języka, kreatywnego pisania, a także gatunków dziennikarskich; jako narzędzie i przestrzeń zaś może się sprawdzić w dyskusjach poświęconych etyce dziennikarskiej, prawu prasowemu etc. Dobrym rozwiązaniem byłoby też stałe zachęcanie studentów dziennikarstwa do prowadzenia własnych blogów, a nawet wprowadzenie blogowania jako jednego z wymaganych elementów dziennikarskich praktyk. Blogi takie, poświęcone indywidualnym zainteresowaniom studentów, musiałyby spełniać warunki wypowiedzi dziennikarskich (gatunki, kwestie etyczne i prawne, język). Potraktowanie ich zaś jako długoterminowego zadania (projektu) dziennikarskiego, nie tylko efemerycznego tworu służącego zaliczeniu jednego przedmiotu, pozwoliłoby też studentom na sprawdzenie własnej wytrwałości, umiejętności zdobywania i utrzymywania zainteresowania czytelnika, przyjmowania merytorycznej krytyki, wyszukiwania i opracowywania tematów czy rozwijania warsztatu pisarskiego.

Są to, naturalnie, tylko niektóre z możliwych sposobów wykorzystywania blogu w edukacji dziennikarskiej; szczegółowe ich rozwinięcie znacznie przekroczyłoby ramy niniejszego opracowania, służącego przede wszystkim zasygnalizowaniu zagadnienia i wskazaniu najważniejszych związanych z tym kwestii. Najważniejsze w chwili obecnej wydaje się uświadomienie edukacyjnego potencjału, jaki tkwi w blogu rozpatrywanym jako warsztat, narzędzie i przestrzeń przyszłego dziennikarza, znalezienie dla niego miejsca w procesie kształcenia studentów, następnie zaś – efektywne wykorzystywanie, stosownie do potrzeb danego przedmiotu, oczekiwań wykładowcy i możliwości studentów.

Jeżeli bowiem pisanie uczymy się, pisząc, to podobnie dziennikarstwa – zajmując się dziennikarstwem. Blog zaś może stać się doskonałym miejscem wspomagającym naukę zarówno pisania, jak i dziennikarstwa.

Bibliografia

- Kadaj-Kuca K., *Moda na blogowanie. Blog jako komentarz, element polityki redakcyjnej i narzędzie kreacji politycznej rzeczywistości*, [w:] *Internetowe gatunki dziennikarskie*, red. K. Wolny-Zmorzyński, W. Furman, Warszawa 2010.
- Kawka M., *Blog jako gatunek dziennikarski – ewolucja i transgresja*, [w:] *Internetowe gatunki dziennikarskie*, red. K. Wolny-Zmorzyński, W. Furman, Warszawa 2010.
- Kozanecki P., *Wykorzystanie blogów politycznych w dziennikarstwie internetowym*, [w:] *Internetowe gatunki dziennikarskie*, red. K. Wolny-Zmorzyński, W. Furman, Warszawa 2010.
- Olszański L., *Media i dziennikarstwo internetowe*, Warszawa 2012.
- Popiel B., *Funkcjonowanie literatury pięknej w nowych mediach: sposoby jej indywidualnego wykorzystywania i tworzenia. Rekonesans*, [w:] *Nowe media. Między tradycjonalizmem a kulturą popularną*, red. M. Jeziński, B. Brodzińska, Ł. Wojtkowski, Toruń 2010.
- Popiel B., *Internetowe warsztaty pisarskie – krótka charakterystyka*, „Pogranicza” 2010, nr 5.
- Popiel B., *Literatura piękna i krytyk XXI wieku: dyskurs blogowy*, [w:] *Literatura w mediach. Media w literaturze. Doświadczenia odbioru*, red. K. Taborska, W. Kuska, Gorzów Wlkp. 2010.
- Popiel B., *Proza internetowa – zarys zjawiska literackiego*, „Dyskurs” 2010, nr 5.
- Zajac J.M., Rakocy K., Nowak A., *Interaktywne, choć osobiste blogi i blogowanie a komunikacja z otoczeniem*, [w:] *Tekst (w) sieci 1. Tekst. Język. Gatunki*, red. D. Ulicka, Warszawa 2009.
- „Trendy” nr 6, wrzesień 2013.

Strony internetowe

- <http://betowanie.blogspot.com/> [3.11.2013].
- <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/> [3.11.2013].
- <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Artyku%C5%82y> [3.11.2013].
- <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Poradniki> [3.11.2013].
- <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Poradniki%20Poprawnej%20Polszczyzny> [3.11.2013].
- <http://katalog-ocenalni.blogspot.com/search/label/Zarys%20zarysu> [3.11.2013].
- <http://niezatajalna-armada.blogspot.com/> [3.11.2013].
- <http://przyczajona-logika.blogspot.com/> [3.11.2013].

Barbara Popiel

Blog jako warsztat, narzędzie i przestrzeń przyszłego dziennikarza

Artykuł dotyczy sposobu funkcjonowania blogu jako warsztatu, narzędzia i przestrzeni przyszłego dziennikarza oraz wykorzystania tych aspektów w edukacji dziennikarskiej. Jako warsztat blog pozwala przede wszystkim nabyć umiejętności pisarskie. Jako narzędzie służy eksperymentom oraz kreowaniu własnej marki. Jako przestrzeń pozwala blogerowi poszukiwać własnych form wyrazu, uczyć się odpowiedzialności za słowo, nawiązywać kontakty i zdobywać doświadczenie. Zjawiska te można wykorzystywać w edukacji dziennikarskiej na każdym poziomie nauczania dzięki zachęcaniu studentów do samodzielnego prowadzenia blogów oraz wskazywaniu związanych z tym możliwości, korzyści, zagrożeń i sposobów rozwiązywania problemów.

Słowa kluczowe: blog, dziennikarstwo, warsztat pisarski, narzędzie pisarskie, przestrzeń pisarska

Blog as the workshop, the tool and the expanse of the journalist-to-be

The article concerns the way blog works as the workshop, the tool and the expanse of the journalist-to-be and the way of using these aspects in the education of journalists. As the workshop blog allows to gain literary abilities. As the tool blog can be a place for the experiments and the way of creating one's own brand. As the expanse blog enables bloggers to look for their own ways of expression, to learn the responsibility for the words, to contact and to gain some experience. These phenomena can be used in the education of journalists on every level of education by encouraging students to create their own blogs and by indicating the possibilities, advantages, risk and the possible solutions connected with writing blogs.

Keywords: blog, journalism, literary workshop, literary tool, literary expanse

Translated by Barbara Popiel